

دیداری کوتاه از : بلغارستان

پس از ترکیه ، نخستین کشوری که از راه زمینی در مسیر مسافرمین قرار دارد، کشور **بلغارستان** است ... ما در روز ۲۱ جمادی الثانی ۸۸ (۲۴ شهریور ۴۷) بمرز بلغارستان رسیدیم ، تفریقات گمرکی ، شبهه تفریقات خشک کشور کمونیستی که انتظار میرفت ، نبود و بار دین گذرنامه‌های مسافرمین بیش از دو ساعت طول نکشید ، و ما با رفیق نخستین شهر «**هسکوا**» رهسپار شدیم .

جاده‌های بلغارستان ، اسفالت یا سنگفرش بود و دشت و بیابان «دو صد جا سرسبز و خرم و بیشتر اشراف جاده ها را درختان یکتروخت فرا گرفته بود و منظره زیبایی داشت .» در عکده‌هایی که در مسیر ما قرار داشتند ، اغلب آباد بنظر می رسیدند ، قط خناره های دو مسجد بچشم خورد که آثار خرابی در آنها اذ دور هویدا بود .»

در «**هسکوا**» اتومبیل‌های سواری شیک و منظره تجمعات فریب خیزی نبود ، فقط بعضی از مردان پارتان ، سوار و تور سیکلت و دوچرخه بودند و بسوی کلبه می رفتند . در «**صوفیه**» پایتخت بلغارستان از مسجد کلبه‌سالی قدیمی بدین گردیم ، در این شهر هتل مدرن و جدیدی برای مسافرمین وجود داشت ، در این هتل هم از تجمعات تمدن غربی - اردوگاه سرمایه‌داری از خبری نبود . و لرد خیابانهای سوخته مظهر این تمدن ماشینی از قبیل مینی‌توب و بی‌تلیسم نوعی موسیالیستی ؛ در بین دختر و پسر فراوان دیده میشد .

بلغارستان که در قسمت شرقی شبه‌جزیره بالکان قرار گرفته و مساحت آن ۱۱۰٫۸۴۱ کیلومتر مربع است ، سرزمین مسطحی است و نواحی کوهستانی آن بسیار کم ارتفاع می‌باشد ، اراضی بلغارستان بسیار حاصلخیز و منابع طبیعی آن زیاد است و همین امر باعث شده که از قرن هجتم میلادی **اسلاوها** در این حدود مسکن گزیده‌اند و اقوام و نسل مختلف مغولی و بلغار (قرن

هفتم) و **پچنگ‌ها** Petehenegues و **کومانها** Koumanes (قرن یازدهم) و **تاتارها** (قرن سیزدهم) هر یک سالیان دراز در این بلاد حکمروا بوده‌اند .

در قرن چهاردهم ، پس از تصرف شهر **Viddin** بدست ترکها ، «دوره‌ای سلطان بایزید - ۱۳۹۶ میلادی - بلغارستان بدست ترکهای عثمانی افتاد و تسلط آنان در واقع ۵ قرن تمام ادامه یافت .»

نمود اسلام در بلغارستان

پیش از آنکه نبرد خلافت شمالی در شبه جزیره بالکان توسعه یابد ، اسلام بوسیله بازرگانان و سیاحان و مبلغین مسلمان ، در این شبه جزیره تبلیغ شده بود . «**واقوت حموی**» صاحب «معجم البلدان» (متوفای ۶۰۸ هجری قمری - یعنی پیش از نیم پیش از انضمام بلغارستان بکشور عثمانی) می نویسد : در سال ۳۰۰ هجری ، در دوره خلافت المقتدر بالله عباسی نمایندگان بلغارستان رفته و با حاکم آنجا در باره اسلام ، صحبت کردند .»

پس از آنکه سلطان بلغارستان ، **المان خان** ، اسلام آورد ، نماینده ویژه‌ای به **بغداد** اعزام داشت و از حکومت بغداد خواست که هیتی از علماء مدینه و دانشمندان و علمای مسلمان را بآن سرزمین بفرستد تا مردم آنجا را با احتیاج اسلامی و تمدن اسلامی آشنا سازند .

شش سال پس از آن در محرم سال ۳۱۰ هـ . ۹۲۲ م بلغارستان وارد شده و مورد استقبال شدیدی قرار گرفتند . «**احمد بن فضل بن عباس بغدادی** که در رأس این هیئت بود ، بعدها رساله‌ای نوشت که بنام «**رساله‌ای فی فضل**» معروف است و در آن اطلاعات زیادی درباره تاریخ بلغار و خواننده‌ها و روس و دیگران مندرج است و از بهترین منابع تاریخی و جغرافیایی است .»

بلغارستان سپس به‌عنوان اسلامی بزرگی ماند : **شیخ احمد بلغاری** ، **شیخ برهان الدین یوسف بلغاری** ، **قاضی یعقوب بن نعمان بلغاری** و دیگران ، تحویل جامعه اسلامی داد . (۱) .

«**واقوت حموی**» بازمی‌نویسد : «در بلغارستان ، تقریباً ساکنان سی دهکده بزرگ مسلمان هستند و آنان بوسیله هفت نفر از مسلمانانی که عدتها قبل از بلغارستان بآن سرزمین رفته‌اند ، هدایت یافته‌اند .» (۲) .

در زمان تسلط عثمانیها ، گروه زیادی از مسلمانان ترکیه باین سرزمین مهاجرت کرده و مقبره‌ها و **مسجدها** و **مزارها** و تعداد آنان را ۴۸۰۰۰ نفر و تعداد مسلمانان **پناک** را

(۱) : المسلمون فی العالم الیوم جلد پنجم ، صفحه ۴۸۰۲۷ .

(۲) معجم البلدان .

۱۲۰۰۰ نفر مینویسد (۱) پوماک با پوماق را سبحانه بر مسلمانان بلغارستانی یا ترکهای مسلمان که بزبان بلغاری صحبت میکنند ، اطلاق میکنند ولی بلغاریها نام پوماک را به مسلمانانی که در مقدونیه ، غربی بالکان ، ترکیه میمانند ، داده اند .

«جسی ویلر» و «مکگراثی» در کتاب خود بلغارستان را با داشتن يك جمعیت مسلمان بسیار ۱۱۶۵ درصد کل نفوس ، سومین کشور اروپای مرکزی شرقی از جهت عنصر اسلامی (۲) معرفی میکنند و همچنین مینویسد: «در بعضی نواحی بلغارستان ، غلبه بادیین اسلام است» (۳) . «جان پول روه» درباره مسلمانان بلغارستان مینویسد : «در بلغارستان علیرغم مهاجرت افراد ترک به ترکیه ، هنوز تعداد زیادی مسلمان وجود دارد و آخرین آمار سال ۱۹۴۹ م ... نشان میدهد که از ۷ میلیون بلغاری ۸۰۶۳۰۰۰ نفر مسلمان هستند ... امار سالهای اخیر بعلمت مهاجرت اجباری بسیاری از مسلمانان ترک ، غلبه با پوماکها ، یعنی بلغاریهای اصیل و مسلمان است که تعدادشان بالغ بر ۱۲۵ هزار نفر است .

و باید توجه داشت که علیرغم کوششهای مسئولین امور برای تغییر اوضاع در قرن بیستم ، این اقلیتها توانسته اند فرهنگ و اصالت خود را حفظ کنند . و شاید جای شگفتی باشد که از زمان تسلط کمونیستها بر بلغارستان ، مسلمانان طبق آمار رسمی - ۱۹۵۱ م - بیشتر از هزار مدرسه افتتاح کرده اند و چندین روزنامه و نشریه (۴) منتشر میسازند تا استقلال فرهنگی خود را همچنان حفظ کنند ... (۵) .

در دوران تسلط کمونیسم بر بلغارستان ، مقام و دراست علماء مسلمانان - که صاحبان شیخ الاسلام نامیده میشد - برچیده شده ولی هم اکنون در صوفیه دمشق بزرگه وجود دارد و در استانی مختلف ۱۶ مکتب دیگر وجود دارند و یکی از وی میهنی مسلمانان رسیده گی میکنند که در حدود ۲۰ نفر هم معاون دارند .

(پایان درس ۲۹)

کتاب جامع علوم انسانی

(۱) ، اطلس تاریخ اسلامی ، تألیف هازارد صفحه ۲ .

(۲) جغرافیای عمومی جهان ، ترجمه ابو طالب صادقی ، صفحه ۲۱۲ .

(۳) همان مدرک صفحه ۴۴ .

(۴) «مخبر روزنامه» بهر ۵۵ ، المصلح که چند سال پیش از بلغارستان دیده کرده ، می-

نویسد : «اذا دارات هفت روزنامه و نشریه که بوسیله مسلمانان منتشر میشود بازوید کرده و بنا به مسلمان قواری» مدیر روزنامه پیش حیات زندگانی نور ملاقات نموده است .

(۵) «الاسلام فی العرب» تألیف «جان پول روه» ترجمه «نجمه هاجره» و «سیدالقرن»

چاپ اول صفحه ۲۳۵ - ۲۳۶ .

شدن در خانہ داماد رغبت ندارد بایستی داماد نیز چنین دانمود کند کہ بزور اورا وارد خانہ خود ساختماست در این هنگام دختر باوستی فریاد کردہ از ہر اہان استمداد نماید و ہر اہان عروس نیز ظاہراً اذوا دفاع می کردند و بالاخرہ داماد موفق می شد و قسمتی از سرریقات نیز در خانہ داماد با حضور زوجین و سایر افراد خانوادہ در جلو آتشکام مقدس خانوادگی انجام می گرفت ، در این موقع قریبی می کردند و دعاہای مخصوصی می خواندند در بعضی از حوامع و طوائف باین نیز اکتفا نکرده و این عراسم بصورت وحشیانہ و خولناکی انجام می گرفت مثلاً در دایر الباہ تاجندی قبل طرز دانشوی این بود کہ مرد در اطراف قبیلہ کمین کردہ ہمین کفتنی را تنہا و دوران کشتی می برد باو حیلہ کردہ با چاق بر سر سختی باو وارد نموده اورا بیہوش می کرد و سپس گیسواش را گرفتہ کشان کشان در دیک قبیلہ خود می آورد ، بعد یکی دوساعت اورا رہائی ساخت تا بحال خود بلا آمد ، پس از بسودی باو تکلیف می کرد کہ در حال او بخانہ اش بیاید و مسراوشود ، بعد از بیودن زن ، مردان دو قبیلہ با ہم کنار می آمدند و باین ترتیب کہ روزنمیش ، بزرگان دو طائفہ در محل ممینی جمع شدہ جوانان قبیلہ عروس ، باتیر و کمان بنامیاد تیراندازی می کردند ، داماد سہر برس می کشید ، مخصوصاً رعایت می کردند تیر بداماد اصابت نکند پس از چند وقتہ جنگ تمام مسلح بر قرار می شد ، در این موقع داماد کشان عروس را مهمانی می کرد و گاهی برای تحقیق صلح پس از ہمانی عروس و داماد را بہ درختی بستہ یک دندان انیاب از مردو می شکستہ ۱۱ (۱)

بر خوانندگان پوشیدہ نیست کہ این گونه ازدواجها کہ در میان حوامع بشری بعنوان مراسم مذہبی از بنیادہای قدیم معمول بودہ است جہد مشکلات و نامہ ایامات زیادی را پیش می آورد بطوریکہ از تواریخ استفادہ می شود اغلب جوانان این گونه حوامع ، از گرفتن زن خودداری می کردند و جہسبب بوسیلہ اختلاط مردان و زنان قوای جنسی خود را اشباع می نمودند و بدادن مبلغی زن را بقا و دوسنان خود را برای مدت معینی اجارہ می کردند ۱۱ (۲)

(۲۹۱) حقوق زن در اسلام و اروپا

(بیتہ از من ۲۰) در بلغارستان پیش از نفوذ کمونیسم ، مدارسی دینی ، مدارس برای حفظ قرآن مجید ، و در حدود ۱۵۰۰ مسجد وجود داشت کہ متأسفانہ اغلب آنها بویرانہ تبدیل شدہ است (۱) . آخرین آمار رسمی درباره نفوس این سرزمین و تعداد مسلمانان آن نشان میدہد کہ جمعیت بلغارستان در حدود ۸ میلیون نفوس و تعداد مسلمانان ۱۴ درصد ، یعنی بالغ بر ۱۱۲۰۰۳۰۰ نفر است (۲) در بین این مسلمانان ، اقلیتی شیعہ ۵۰۰۰۰ نفر بایش زندگی میکنند کہ بیشتر در شہر و قسطنطنجہ ، بسر میبرند (۳) .

(۱) : رجوع شود ببیتالہ : Islam in Europe in Eastern Europe در مجلہ ماہانہ Islamic Review مورخ ۱۹۵۱ May ، چاپ لندن . و کتاب المسلمون فی العالم الیوم ج ۵ ، چاپ قاهرہ ، ۱۹۶۰ ، صفحہ ۴۴ . (۲) : کتاب World Muslim Gazetteer چاپ پاکستان صفحہ ۵۶۰ . (۳) : المسلمون فی العالم الیوم ج ۵ ص ۴۳ .